

Estimat amic Ferrater:

A mitjans de Juliol darrer t'escrivia i tu, des d'Europa, en contestaves aquesta lletra el 12 d'Agost. Jo sortia el 17 d'Agost des de B. Aires amb En Guansé i dues famílies catalanes de B. Aires cap a Serdenya per assistir a la Festa del Jocs Florals de la Llengua Catalana, que l'any 1961, es celebraven a Alguer. Havia enviat el meu CANT a aquells Jocs. Hi anava per reveure a molts amics, que eren mantenedors i suposava que d'altres, com jo, hi farien cap per celebrar el retrovament dels de dins i dels de fora. El que pensava menys era que premissin el meu llibre, perquè no podia i devia oblidar que el Jurat era de dintre, hi havia de tornar.

No sé, no em puc recordar si et vareig escriure des d'Itàlia. Celebrats els Jocs, em vareig passejar un més per Itàlia, on no havia estat mai. Vol dir que vareig tenir tot el temps molt ocupat. I és probable que no et vagi escriure. Tornava, via Pacífic, a Xile el 4 Novembre 1961. Plè de coses endarrerides i molt enfeinat. Per adobar-ho, mentre em posava al corrent, el 8 de Març 1962 sofria un atac molt fort. Era edema pulmonar agut. Es veu que el cor no em funcionava prou bé i el pulmó se m'omplia de serum que m'ofegava poc a poc. La cosa va ésser seria i he estat prop de tres mesos amb repòs obligat i entrant a la feina amb prudència. Felicitent, el cos em va obeir molt bé i l'atac ha estat superat satisfactòriament.

Per això ara t'esodic. Comprendràs i perdonaràs el retard. El viatge em va fer molt bé. Però crec que físicament, potser una mica de mal. Vareig, reposar, menjar amb força gana i l'engreixar-me no em convenia. Potser d'això va venir-me l'edema. Deixem-ho. Ara ja està passat i superat. Torno a estar bé. A Alguer tots els que hi varem anar varem fruit Feia anys que el goig que sentirem, ens havia abandonat. Varem baixar a Cagliari i ferem amb Bus la travessia de tota la illa fins a Alguer, acompanyats d'algaresos que parlaven el català correctíssim. Totes les plantassins i cultius igual que a Catalunya; vinyes, fruiters, figues de moro, alsines sureñeres i d'altres. Els carrers dels pobles guardaven les maneres dels catalans que feia segles hi arribaven. El car, un cop parava. Crèiem que tenia panne. No. Passavem per una font, al peu de la carretera. I l'home volia veure un trago d'aigua fresca. Erem a Catalunya, decididament. Arriquem a Alguer i tota la ciutat estava engalanada de banderes catalanes i alguna italiana. I amb abundants ortells que deien: "Benvinguts els catalans a Alguer" El passeig marítim, molt llarg, a cada pal metàlic que contenia un llum de mercuri hi havia un escut català de 0'80 cm. amb dos llaços discrets amb la bandera italiana. I la gent del carrer ens feien alegrois i preguntes en català: "una d'elles" Vosaltres també parreu el sardo?" I "com a Xile també parlen el sardo?" La festa dels Jocs fou en català en un gran teatre. L'anunci de les realitzacions també era feta en italià. El meu llibre era el treball num. 33. Els algaresos ja en tenien noves molt bones, segons hem digueren els organitzadors. Varen llegir el llibre abans d'enviar els 3 exemplars a Barcelona. I els va gradar molt. El General Catardi va dir-me que era el millor llibre de doctrina catalana que havia llegit. I que pensava fer un proper viatge a Catalunya i que aniria a Sabadell per conèixer i parlar amb els ciutadans discrets i venerables que tan bé servien la traicció civilitzadora. El Secretari del Comitè Organitzador va anar a Barcelona a fer amb els mantenedors el Veredict. Amb emoció va veure que hi havia unanimitat en premiar el meu CANT. Estava fora de concurs perquè fou publicat dos anys abans del temps reglamentari i fou opinió del propi Jurat de treure'l de la concurrència dels premis establerts i donar-li Menció Honorífica, d'acord a les facultats del Jurat. Es clar que havien superat la por del retorn. Jo hi vareig veure una significatiua unanimitat entre els de dintre i els de fora. Confesso que a mi el premi em va emocionar. Tan els organitzadors com els Mantenedors i molt públic algarès i forces dels arribats de Barcelona, foren molt cordials am mi. Vareig repartir uns 40 llibres a vells amics i es-

criptors joves, llibres que varen entrar a Barcelona. Ferran Soldevila, Rafael Tassis, Joan Triadú i Joan Fuster m'han donat les adreces de 40 o 50 escriptors joves cultes. A tots els he enviat llibres amb molt gust.

Total, com veus, vareig fruir molt. El viatge em fou pagat amb la més gran gratitud. Al sopar, per voluntat de organitzadors i mantenedors, em varen fer parlar. Sembla que dels que arribaren de Barcelona, ja havia perdut la memòria del parlar clar i català, sense demagogia. Em sembla que vareig ésser dels més aplaudits.

Dos dies després jo deixava als que arribarem junts, entre ells En Guansé, i començava el viatge per Itàlia. Viatje saborós i profitós

A Guansé el Centre Català es va portar molt bé. Li pagarem el viatge. i ell amb diners propis va arribar a Perpinyà a veure les seves germanes i va voltar a reveure coneguts a França.

Suposo que t'haurà enviat el Cartell dels Jocs de 1962. Que es celebren a Santiago de Xile per segona vegada. Em sembla bastant atenuats del calor i la força que tingueren els de 1941.

Fa uns pocs dies que he rebut lletra del Dr. Joan Cuatrecasas de Bons Aires que em diu que aviat podrà dir-me els resultats de la recomanació del meu llibre a Lòpez Llaussàs. Espero que sigui favorable per més o menys aviat. Si el vostre testimoni de recomanació li manqués categoria - que n'hi sobra - hi hauria el premi dels Jocs Florals d'Alguer, que són una mena de consagració. Tan Ferran Soldevila, com Rafael Tassis i Joan Triadú i Joan Fuster, ben diferents i ben qualificats, varen estar molt contents del meu llibre i varen ser-me ben explícits a Alguer i per correspondència, després, han posat a contribució de la seva difusió, el millor de cadascú.

Em sembla que ara et deixo al dia de totes les nostres coses i cocloc que no et devia haver escrit, i si ho vareig fer, en forma més breu, com escau al que viu presoner de un viatge.

Veig que tu em dius que a Europa sofrires infecció intestinal. Suposes que al seu temps et referes i que no t'en ha quedat rastre de cap mena. I que la teva dona i En Jaumet no els ha passat res i segueixen tan campants. Com tots nosaltres us desitgem.

A Santiago, tot i que ho hi cercat, ni he trovat l'edició nova de les "Formes de la vida catalana" ni el nou llibre teu en que exposes el teu pensament filosòfic. Diguem si tots dos han sortit, per qui estan edita i com se diu el darrer, com es titula.

Perdona tot el temps que no t'he pogut escriure. Em sap molt greu haver quedat tan malament amb tu. He passat un moment que de no haver tingut un cos - el meu deliciós burret - cuidat sense excessos en la joventut ara, el posar-le a prova les meves dolences, hauria fallat, i un amic de menys tindries. Jo, almenys, ja he entrat al temps que acostumem a acarar-nos amb les falles. Encara resto, pels serveis que a tots pugui poder oferir.

Un abraç cordial en el retrovament vigorós de sempre

J. Lluís Sanjaume

27-111-62.